

Εργολαβία

Μία πινακοθήκη με αξιοπρέπεια

Αποτελεί πολύ θετικό θήμα για την πολιτιστική κίνηση και ζωή της Θεσσαλονίκης η πραγματοποίηση του αρχικού σχεδίου, που προέβλεπε στέγαση της δημοτικής πινακοθήκης στο χώρο νεοκλασικού κτίριου της 25ης Μαρτίου. Υστερα από διάφορες αντιγωνίες και ταλαντεύσεις, ο δήμος επέλεξε την άρθρη λύση, εγκαθιδρύοντας την πινακοθήκη. Και τό κέρδος είναι διπλό: από τη μία μεριά στεγάζεται εύπρως η δημοτική πινακοθήκη, σε ένα πολυσύχναστο σημείο της πόλης, από την άλλη αξιοποιείται κατά τον καλύτερο τρόπο ένα νεοκλασικό αρχοντικό, που άπαιτρε έκτακτομύρια για να επισκευαστεί και που, ούσιαστικά, έμενε άχρηστα.

Με ουσήμα «ντομύμπλεξ»

Ομολογουμένως τὸ ΚΘΒΕ πρωτοτυπεί. Τὸ ἐρώτημα είναι πόσο θετική δὲ ἀποδεχθεῖ ἡ πρωτοτυπία τοῦ. Ἀναφερόμαστε στὰ διάφορα «ντομύμπλεξ» ποὺ ἀνοικνεῖται ἡ φημιολογούνται, με πάλαι τὸν κ. Βολανόη. Τὸ θέμα σχολιάζεται με διάφορα χαρακτηριστικά καὶ ἀπὸ τὶς ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες, μ' ὅλο ποὺ εἶναι, νομίζουμε, ἀρκετὰ σαφῆ. Πρῶτο «ντομύμπλεξ»: τὸ ἔργο τοῦ Θεοτοκά «Τὸ παιχνίδι τῆς τρέλας καὶ τῆς φρονιμάδας», θὰ ἀκηνοθετηθεῖ ἀπὸ τὸν κ. Βολανόη καὶ τὴν κ. Κονδρεβιώτου. Τὶ σημαίνει αὐτὸ, ἐντελῶς πρακτικῶς, καὶ με ποιά καλλιτεχνική «φιλοσοφία» ἐπιχειρεῖται; Δεύτερο «ντομύμπλεξ»: ὁ κ. Βολανόη, ἐνῶ θὰ ἀκηνοθετῇ κατὰ τὸ ἥμισυ τὰ ἔργα τοῦ Θεοτοκά, θὰ κάνει καὶ μέρος τὸν δοκιμὴν ἔργου ἀθηναϊκοῦ θιάσου στὴ Θεσσαλονίκη; τοῦ δευτέρου ἀθηναϊκοῦ θιάσου τοῦ ὁποῖου ἔργο ἀκηνοθετῇ ὁ ἐκλεκτὸς ἀκηνοθετῆς. Τρίτο «ντομύμπλεξ»: ὁ προσληφθεὶς ὡς βηθοποιὸς τοῦ ΚΘΒΕ κ. Νικολαΐδης ποὺ πέρασὶ δημόθεν τὸ περιφερειακὸ θέατρο Βέροιας, καὶ ποὺ εἶναι σύζυγος τῆς κ. Κανδρεβιώτου, ἐκτελεῖ, λέγεται, χρεὶ βοήθου διεκδυντοῦ στὸ ΚΘΒΕ. Ομολογουμένως, πρωτότυπα καὶ περιέργα φαινόμενα, μὴ, ὡστόσο, δὲν δίνουν τὴν ἐντύπωση ὅτι ὅλα πᾶνε καλὸ στὸ ΚΘΒΕ. Μακάρι, νὰ θυγόμεν, ψεύτες, ἀλλὰ ἡ δεύτερη κρατική σκηνὴ τῆς χώρας δὲν φαίνεται νὰ ἐμπνεῖται τὴν αἰσιοδοξία ποὺ νισσόμε με τὴν ἐκλογὴ τοῦ κ. Βολανόη σὺν διεκδυντοῦ τῆς. Γιὰ νὰ δοῦμε...

Ἐμένα, Ἀσπὸν, δὲν μὴ ἀρέσκει

Καὶ ἐνῶς, βέβαια, τὸν πασιγνωστο ἀκηνοθετῇ τοῦ «Μελασοκόμου» κ. Οὐδωρό Αγγελιδίου, ὁ ὁποῖος δῆλωση «τὸ ἴδιο μὴ κάνει ἀνὰ ἄρῃς ἢ ὄχι». Σίγουρα, ὁ τόνος καὶ τὸ περιεχόμενο τὸν δηλώσαντος δὲν βοηθοῦσι νὰ ἀρῶσι κανεὶς τὸν ἀκηνοθετῇ. Κάποιος ταῖνιος τοῦ, ἁθῶνα, ὡπὺς ἐκείνη τὴν ἀνθρώπινη «Ἀναπαράσταση» καὶ τὸ «Ταῖφι στὰ Κύματα» ἀείξαν τὸν κόπο; ἐνῶ ἄλλες προκαλοῦσαν ἀνόμιτες ἀντιδράσεις, ὄχι πάντοτε θετικές. Ὅπως καὶ τὸ νῶνα, ἡ μετροπὸδεκα καὶ ἡ ἐγγύεια εἶναι προτερημένα ἀξιόλογα ποὺ

Θὰ ἐγκαινισθεῖ τὴν ἐρχόμενη Δευτέρα Πλούτος ἔργων τοῦ Νταλὶ σὲ ἐκθεση τοῦ Βελλίδειου

Λιθογραφίες, χαρακτηριστικά καὶ γλυπτὰ με τὴν σφραγίδα τῆς ἐγκυρότητας

αφαιλεῖ τὸν ἀγοραστή, γιὰ τὴν ἀξία τοῦ ἔργου ποὺ θὰ εἶναι τὴν κατοχὴ τοῦ.

Η λογοτεχνία

Η ἐκθεση ποὺ θὰ χαροῦμε σὲ λίγες μέρες στὸ Βελλίδειο, ἔχει σὺν σημαντικό χαρακτηριστικὸ μὴ ἀπὸ τῆς κ-

τὴν περίπτωση θυμάται κανεὶς τὸ λόγο τοῦ Ἰνγκρές, ποὺ ἔλεγε «τὸ σχέδιο εἶναι ἡ χρηστότητα τῆς τέχνης». Μύθος καὶ μυστήριο, μυστικισμός καὶ μυστικοπάθεια, συνυπάρχουν μαζί μ' ἕναν ἀμέτρητο σεβασμὸ γιὰ τῆς μεγάλης μορφῆς τῆς τέχνης τῆς Εὐρώπης. Ο Νταλὶ, ὡπὺς καὶ ἄλλοι ζωγράφοι τὸν τελευταῖον χρόνων, διαμαρτύρεται ἐντονα γιὰ

δίωκε. Εἶναι χαρακτηριστικὰ πῶς ἀπὸ τὰ νῆματα τοῦ κράτους μὴ ἀνεξάρτητη γραμμὴ συμπεριφοράς. Τὸ 1923 (δὲν ἦταν οὔτε ἐκαὶς ἐτῶν) ἀποβλήθηκε γιὰ ἕνα χρόνο ἀπὸ τὴ σχολὴ καλῶν τεχνῶν γιὰ «ἀνατρεπτικὴ συμπεριφορά». Στὰ 1926, καὶ φεοῦ εἶχε κάνει τὴν πρώτη του ἐκθεση στὴ Βαρκελώνη, ἀποβλήθηκε ὁριστικὰ ἀπὸ τὴ σχολὴ τοῦ.

Στὰ 1929 συναντήθηκε με τὸν Μπουνιέλ στὸ Παρίσι καὶ μαζί γύρισαν τὴν σουρεαλιστικὴ ταινία «Ἀνδαλουσιανὸς σκύλος» ποὺ θεωρεῖται πᾶς κλάσος ἔργα τοῦ κινηματογράφου. Τότε γνωρίστηκε με τὸν Πάολ καὶ τὴν Γκαλὶ Ελυάρ, με τὸν Μαγκρίτ καὶ προσχώρησε στὸ σουρεαλιστικὸ κίνημα. Τότε συνδέθηκε καὶ με τὴν Γκαλὶ. Τὸ χρόνο ποὺ ἀκολούθησαν ἦταν δημιουργικὰ πᾶντα καὶ ἔργα τοῦ ἐξέθεσε στὸ Παρίσι, στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες καὶ ὀλου. Ο Νταλὶ, πέρα ἀπὸ τὸ ὅτι ζωγράφος σουρεαλιστικὸς, εἶναι συνεχῶς διαλέξεις πᾶντος τοῦ κινήματος αὐτοῦ ποὺ σημάδεψε τὴν ἐπαχὴ τοῦ μεσοπολέμου.

Γιὰ νὰ ἀποφύγει τὸν ἐμφύλιον πόλεμο στὴν πατρίδα του, πῆγε στὴν Ἀμερική, στὸ Χόλυγουντ καὶ ἀργότερα γνωρίστηκε με τὸ φροντὶ στὸ Λαδνῶνα. Μετὰ τὴν κατάληψη τῆς Γαλλίας ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς πῆγε στὴν Ἀμερική ἀπὸν δημιουργοῦσε μὴ νέα καριέρα. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου ἐπαναγύρισε στὴν Εὐρώπη. Στὰ 1948, ἤρθε σὲ ρῆξη με τὸ σουρεαλιστικὸ κίνημα χωρὶς ὅμως νὰ προσχωρήσει σὲ κάποιο ἄλλο.

Τὸ μεταπολεμικὸ χρόνο χαρακτηριστίζονται ἀπὸ μὴ σειρά ἐπιτυχῶν καὶ ἀναγνωρίσεων. Ἀργότερα με μεγάλες προσωπικότητες, ἀλλὰ καὶ ἐκεντρικὰ ἐκδηλώσεων τοῦ ζωγράφου. Κανεὶς δὲν ἔχονα πᾶς ὁ Νταλὶ καὶ ἡ Γκαλὶ πῆγαν σὲ ἕνα χορὸ μεταμφιεσμένων τῆς Βενετίας ντυμένους γόνατα, με ὕψος 7 μέτραν καὶ με ρόχα, ἀπὸ τοὺς εἶχε ρᾶφι ὁ Νταλὶ. Σὲ μὴ ἐκθεση ἀπὸ Παρισίον ἀργονῶναι τὸ ψήσιμον μὴς φαστ-φῶδας χρόνος 12 μέτραν με σκού νὰ τῆς χρησιμοποιοῦσε ὁ κῶπος διᾶλεξη. Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν γεγονότων τοῦ Μᾶν, στὸ Παρίσι, ὁ Νταλὶ μορφοῦσε τοὺς ἐξενενοῦσους φοιτητές

Ἐνα ἔργο τοῦ γλύπτη Καλεβρά

Οἱ καλλιτέχνες μας Συνομιλῶντας μ' ἕνα γλύπτη

Ο Εὐθύμης Καλεβράς τοῦ Καταχὰ Πιερίας

Η Θεσσαλονίκη εἶναι πλούσια σὲ ἔργα τοῦ. Πῶς γνωστὸ, γιὰτὶ βρίσκεται σὲ κεντρικὸ δρόμο τῆς πόλης, τὸ μνημεῖο Πόντιου παπὰ καὶ δασκάλου, στὴν ὁδὸ Ερμού, κοντὰ στὸν ΟΤΕ. Κι ἐπὶσης περιβλεπτοῦ ὁ ἀνδριάντας τοῦ Κολοκοτρώνη, στὸ μικρὸ πάρκο τῆς ΧΑΝΘ. Ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα καὶ στὴν Ἀθήνα καὶ σὲ ἄλλες πόλεις.

Πρόκειται γιὰ τὸ Μακεδὸνα γλύπτη (ἀπὸ τὸν Καταχὰ Πιερίας) Εὐθύμη Καλεβρά, ποὺ ζεῖ πᾶντα στὸ χωριὸ τοῦ καὶ δημιουργεῖ μέσα στὴν ἀπλωσιὰ τοῦ ἐλληνικοῦ τοπίου. Πρόσφατα πραγματοποιήθηκε στὴν πόλὴ μας μὴ ἐκθεση ἔργων τοῦ, με ἐρικρινὰ καὶ οἰκονομικὰ θέματα (θὰ λέγαμε) καὶ με τὴν εὐκαιρία αὐτὴ εἶχαμε μαζί του μὴ συζήτηση. Η πρώτη μας ἐρώτηση ἀφοροῦσε τὴν πορεία τῆς νεότερης ἐλληνικῆς γλυπτικῆς καὶ τὴ δική του πορεία μέσα σ' αὐτήν.

«Ὦχι, ἡ ἐλληνικὴ γλυπτικὴ ἄρχισε νὰ παίρνει σωστὸ δρόμο, μολοντὶ πολλοὶ ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὴν ἐγγὺ γλυπτικὴ, ἀπὸ τῆς τῶσες τῆς μοντέρνας τεχνοτροπίας. Ἀλλὰ γιὰ νὰ φτάσει κανεὶς στὴν τεχνοτροπία τῆς ἀφηρημένης γλυπτικῆς, θὰ πρέπει νὰ περάσει πρῶτα ἀπὸ τὴν ἀσκηματικὴ γλυπτικὴ καὶ ὅταν ὠριμάσει θ' ἀρχίσει νὰ κάνει τὴ σωστὴ ἀφαίρεση στὴν τέχνη τοῦ. Εγὼ προσπάθω νὰ κῶνα μὴ ἀφαίρεση, ὅσο μπορῶ, ἐπὶνος στοὺς ἀγκῶνες τῆς γλυπτικῆς καὶ θέλω νὰ κρατήσω τὴν εὐαισθησία μου, χωρὶς νὰ ὑπάρχει ὀλο τὸ δῶρος τῆς δομικῆς γλυπτικῆς, δηλαδὴ τὸ ἔργο νὰ ἔχει δομή. Καὶ νομίζω ἀπὸ αὐτὸ καὶ περὶ ἀρχίζει μὴ νέα φάση στὸ ἔργο μου, πρὸς μεγαλύτερη ἀφαίρεση. Εγὼ μὴ σειρά σκέψεων ἐπάνω στὸν μπρούτζο, τὴν ὁποία στὸ μέλλον θέλω νὰ πραγματοποιήσω.

«Τὶ ἐκπράζεται με τὸ μέχρι ὡρα ἔργα σας καὶ μ' αὐτὸ ποὺ παρουσιάζετε στὴν τελευταία σας ἐκθεση;

«Τὸ ἔργο αὐτὸ θῆκε, μ' ἕναν τρόπο, χωρὶς προσχέδιο, παίρνοντας ἕναν ὀγκο πῆγρας ἡ μορφοῦ καὶ προσπαθώντας με τὸ σχῆμα αὐτῆς τῆς πέτρας νὰ βρῶ τὴ μοῦ δίνει ἀπὸ μῶς τῆς - καὶ εἶται θῶγος τῆς σύνθεσης. Ὅσον ἀφορὰ γιὰ τὰ πρόσφατα ἔργα μου, θὰ πρέπει νὰ πῶ ὅτι ἀδύληρη ἡ (ὡμ) μου ἦταν κλεισμένη μέσα στὴν οἰογένεια. Η ἀγῆνη γιὰ τὴ γυναικία, τὰ παιδιὰ, τοὺς γονεῖς... Γίνεται ἴσως χωρὶς νὰ τὸ θέλω. Πᾶντας στὸ ἐπόμενα ἔργα, σ' αὐτὰ ποὺ θὰ κῶνα, ξεφεύγω ἀπὸ αὐτὴ τὴ θεματολογία.

Ο κ. Καλεβράς ἔχει σπουδάσει στὴ σχολὴ καλῶν τεχνῶν στὴν Ἀθήνα, ἔχει δουλέψει γιὰ ἕνα μικρὸ διάστημα στὴ Θεσσαλονίκη, μὴ ὡστερα, ἀναζητῶντας τὴ μόνωση ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπαφή με τῆς ρίζες καὶ με τὸν ἀναπεπταμένο χώρο, πῆγε στὸ χωριὸ του, στὸν Καταχὰ, ὅπου ζεῖ καὶ δημιουργεῖ. Τὸν ρωτῶμε κατὰ πόσον ἔνα γλύπτης σῆμερα μπορεῖ νὰ ζήσει ἀπὸ τὴν τέχνη του.

«Ὅσοῦδήποτε δὲν εἶναι εὐκόλο, μᾶς ἀπάντησε. Εγὼ ἔζησα ἀπὸ τὴ γλυπτικὴ. Ὡστόσο, τὸ

Θ. Δακρυλάκης: Ἰκάνος ποὺ ἡ ἀρχαία ἐλληνική γλυπτική ἐκπαιδεύεται γιὰ τὸ Νταλὶ.

ντρικές ἀπόψεις τῆς δημιουργίας τοῦ Νταλὶ: τὴν ἐπαφή τοῦ καὶ τὴν ἐνασχόληση τοῦ με τὰ μεγάλα ἔργα

νὲς ἐχέριχὸ κῶπος τῆς μηχανῆς, τῆς τεχνολογίας καὶ τοῦ ὄψυχου καταναλωτισμοῦ. Ο φροντὶ σ' ἕνα γρόμμο τοῦ πρὸς τὸ Στέφαν Τσῶδης εἶχε γοῦσι γι' αὐτὸν «τὸ νεαρὸ Ἰαπων

είναι προτερήματα αξιόλογα που δεν θα πρέπει να τα ξεχνάει κανείς.

Δέν «τρώγεσαι»

μέ τιποτα

Αν και περσάνον αρκετές μέρες, δεν ξεχάσαμε τις διαμαρτυρίες άνω-κατω για το φαγοπότην έγινε πριν από τη διάλεξη της κ. Αρσέλερ και από όποιο παρακλόδιον μερικοί έκλεκτοι, ενώ δεν χάριζαν οι δηληροσφορίτοι. Καί, θέβαι, κανείς δεν μπορεί να άποκλείσει από κάποιους το δικαίωμα να συμφωνούν, αλλά ή διάλεξη ήταν για τίς εννιά τό θάρρος και στις 9.30, πού μάς τηλεφώνησαν οι διαμαρτυρόμενοι, τό τραπέζι δεν είχε τελειώσει. Πώς να τό καταπιεί κανείς κάτι τέτοια.

άνόλογα τό όσάλοι, τό διαμάντι καί τό ρουμπίνι. Μέ τό διαμάντι χαράζει τό γενικό περίγραμμα, τό ρουμπίνι τό επιτρέπει τίς οκείαις καί τίς λεπτές άποκρίσεις, ενώ ή άτσόληνη γλαυκίδα δημιουργεί όκεί, δίνει τοιαύτο καί προσφέρει πυκνώσεις. Εξάλλου, στούς περισσότερους πίνακές του ά Νταλι προσοιθεί μέ κάθε τρόπο να εξεφανισθεί τό όρατό στοιχείο του πινέλου καί να πιτύχει μία επιφάνεια άπλή καί στυλινή, όπως καί στά κομμάτια τών λιθογραφιών.

Εδώ καί 15 χρόνια ζούσε καί εργαζόταν μέσα στό χώρο τίς τέχνης, περιτριγυρισμένος από διάφορα άντικείμενα του παρελθόντος καί ιδιόιτερα από πίνακες τών μεγάλων

θεσσαλονίκης για την προετοιμασία της έκθεσης, που όπως προέβλεπε, θα πλατυσθεί με μία σειρά πολιτιστικών εκδηλώσεων σχετικών με τόν Νταλι καί τό σουρεαλισμό.

Τήν πολιτιστική σημασία τίς άλης εκδήλωσης υπογραμμίζει τό γεγονός, ότι έκθέσεις μέ έργα τού Νταλι καί μάλιστα στην ίδιες ακριβώς τιμές πώλησης μέ τήν Ελλάδα, παρουσιάζουν ταυτόχρονα καί μεγάλες γκαλερί σέ ξένες χώρες: στό Μιλάνο, τίς Ιταλίες, στην Φλώρινα τών Ηνωμένων Πολιτειών, στό Λονδίνο, στην Βορκελάνη τίς Ισπανίες.

Ακόμη, δά πρέπει να υπογραμμισθεί ότι τό έργα πού δά πωλούνται δά συνοδεύονται από τό πιστοποιητικό γνησιότητας, πράγμα πού εξα-

ληση του με τό μεγάλα έργα καί θέματα τίς παγκόσμιας λογοτεχνίας, μέ θιάλια μεγάλου κύρους.

Τά σπουδαιότερα από αυτό τό έργα είναι ή Βίθλας (Άσμα Ασμάτων), ή «Θεία κωμωδία» τού Δάντη, ή «Φόουστ» τού Γκαίτε, ή «Δόν Κιχώτη» τού Θεράδντες. Κι άκόμη ή Ραμπελάι, ή Ρονσάρ, ή Απολιναίρ άπεικονίζονται μέσα από μία παρανοική, κριτική ματιά. Φυσικά, δέν λείπουν οι άλλοι Ισπανοί κλασικοί καί δέν λείπει ούτε ή ελληνική μυθολογία, ή Ομηρος καί άλλοι.

Όσο για τήν τεχνική του, ό Νταλι μέσα από τίς σχεσιαστικές του ικανότητες, άποιοει αυτά πού άποκαλύπτει «τόλημη τίς γραμμής» καί σ' αυτή

του, όπως τό ζευγάρ τισσών, είχε γράψει γι' αυτόν «τό νεαρό Ισπανό μέ τό πιστό φανατικό θέλημα καί τήν άδολή, καλλιτεχνική δυνατότητα. Καί ό Ρίλκε τόν χαρακτήρισε σάν «ποητή πού μούσους τό περίπου». Από τότε, θέβαι, έχει περάσει περισσότερο από μισός αιώνας. Κι όμως, τό σοσιαστικό γέλιο τού Ντατι» τού Θεράδντες. Κι άκόμη ή Ραμπελάι, ή Ρονσάρ, ή Απολιναίρ άπεικονίζονται μέσα από μία παρανοική, κριτική ματιά. Φυσικά, δέν λείπουν οι άλλοι Ισπανοί κλασικοί καί δέν λείπει ούτε ή ελληνική μυθολογία, ή Ομηρος καί άλλοι.

Ματιές στη ζωή του

Ό Νταλι δίνει πάντα τήν εικόνα τού έκκεντρικού καί λιτήν. Καί μερικές φορές δέν άποκλείεται να τό επι-

τού Μάη, στό Παρίσι, ό Νταλι μούσους τίς σπουδές έξεγερμένους φοιτητές τήν μπορούσαν τού «Η πολιτιστική μου επανάσταση».

Μία από τίς θρυλικές πιά μορφές αυτού τού αιώνα, ένας καλλιτεχνικός έντυπωσιακός, έκκεντρικός, αλλά σίγουρα μεγάλος, ό Νταλι άποτελεί τί ζωητή άκόμη Ιστορία τού σουρεαλισμού, γενικά τίς τοιμηρότητες στην τέχνη. Εται ή έκθεση έργων τού στή «Βελλιδειο» άποτελεί ένα γεγονός ιδιαιτερές σημασίας, γιατί δίνει τήν δυνατότητα να γνωρίσει τό φώδεχνο κοινά τίς Θεσσαλονίκης τό έργο τού μεγάλου Νταλι, άλλά άκόμη καί να άποκτήσει κάποιια έργα του. Πραγματικά, είναι μία εκδήλωση πού άξίζει τόν κόπο.

—Όπως όρθιστε δέν είναι εύκολο, μάς άπάντησε. Εγώ έβρα από τί γλυπτική. Οσάτως, τό να ζήσι ένας καλλιτεχνικός άυτόν είναι δύσκολο. Αν δέν ύπάρχον οι κατά κορούς διαφανόμενοι καί ή δημόσιες δουλειές, δέν θα μπορούσε να ζήσι ένας γλύπτης από τίς ιδιωτικές παραγγελίες.

Δυστυχώς, όπως είναι γνωστό, στό σύγχρονο ελληνικό σπή δέν μήκη άκόμη τό γλυπτό. Όπως λέει καί ή κ. Καλεβρό, μόνο μέ έργο τού δημόσιου καί ή διαφανόμενος μπορεί να δουλεύει ή γλύπτης στην Ελλάδα. Αντίθετα άπό ή τι συμβαίνει μέ τί ζωγραφική, ή καλλιτεχνική τίς πώλης δύσκολα μπορεί να πουλήσει έργο τού σού γλύπτη. Φυσικά, τό γλυπτό είναι σχετικά άκριβότερο από έναν πίνακα ζωγραφικής. Οσάτως, τό ποσά δέν είναι άπογορευτικά. Σίγουρα υπάρχουν σπή πού δά μπορούσαν ν' άγοράσουν γλυπτά, πού διαθέτουν σεβάσιμ πόσά πού άλλα άντικείμενα. Γλαυτά, όμως, δέν άγοράζουν. Πισθών μέ τό πέρασμα τού χρόνου, να μπει καί τό ελληνικό γλυπτό στά σπή πια, μικρά στό έσωτερικό, μεγαλύτερα στό κήπους.

Στή έκθεση τού κ. Καλεβρά ύπάρχον καί μερικά σχέδια. Τόν ρωτήσαμε πόσο τόν άπασχολεί ή τέχνη σ' αυτή τίς μορφή.

—Πολύ από τό σχέδια γίνεται γιά μελέτη. Ό γλύπτης, μάς είπε, πρέπει να σχεδιάζει συνέχεια. Όλη ή δουλειά βασίζεται στό άρχικό σχέδιο. Μερικά, όμως, τό πόσά γιά εύχρηστική. Ένα πατέλ, μία άκουαρέλα - καί μετά ξεκινά γιά τί γλυπτική, μέ περισσότερη καί καλύτερη διάθεση.

είναι φρούτο πού γεννιέται σύμφωνα μέ τό φυτό πού τό γεννά καί τό έδοσας στό όποιο αυτό μεγαλώνει. Κι άν έγώ πιστεύω γιά τόν έαυτό μου, περ' είπειν, πως είμαι μία τριονταφυλλία γιά να παράγω ρόδα, γιατί πρέπει να δηλητηριαστώ μέ φρούτο σκουληκιασμένο, κομμένο άπό τό θλιμμένο δέντρο τού άλλου. Οχι, όχι. Είμαστε δδόναντες ύπάρχεις... Ούτε πεπρωμένο, λοιπόν, ούτε μοιρολόι. Τό άτομο μπορεί πάντα να έλέγχει τήν αϊτία τών ζημιών του καί τίς τύχες του δέν πέφτει, θέβαι, διάνα. Τήν αϊτία όμως δέν μνημών να τήν εξεφανισθεί ούτε αυτός ούτε οι άλλοι, μήτε αυτό τό πράγμα μήτε τό άλλο. Εται άκριβώς είναι. Βαλντόζι, κι άκού κάτι, ή μάνα μου πιστεύει πως δεροβάτος, πως δέν είμαι λογικός...

—Είμαι καί πολύ μάλιστα, όπως φαίνεται, παρατήρησε ό Βαλντόζι μισοζαλι σμένος.

—Ναι, αυτό είναι τό καιό μου, φώναξε μέ ζωηρή αούδωρητη ειλικρίνεια ό Λάο Γκριφι, άνοίγοντας διάπλατα τό καθαρό του μάτι. Αλλά θα ήθελα να πω στή μητέρα μου: κοιτάξε, έγώ σάβηκα άπειριότητες, έντόδες. Είχα έπίσης μία μεγάλη... προδίδασκα να παντρευτώ, τό παροδίδωμαι. Μά ποιος μού λέει άτι στην Ούντινε ή στην Μολόδνια δέ θα έβρισκα μία άλλη Μαργαρίτα - Μαργαρίτα ήταν τό όνομα τίς γυναικός μου.

—Α... έκανε ό Βαλντόζι. Σου πέναν:

Ό Γκριφι άλλοτε άμέσως όχη, έχωσε τό χέριο τού στίς τσέπες καί βούλαξε τό κεφάλι στούς ώμους του. Η γριούλα κούνησε τό κεφάλο καί έθρηξε έλαφρά.

—Τή σκάτωσα, άπάντησε ό Λάο Γκριφι ξερά. Δέ διάδωσας στίς έφημερίδες: Νόμικα πως τόξερσε.

—Οχι, δέν έβρα τίποτα, είπε ά Βαλντόζι έκπληκτος, άδέλιος καί στενοχωρημένος πού άγγιξε ένα σμυλο πού ίσως δέ θα έπρεπε, ήταν όμως περιέργος καί ήθελε να μάθει.

—Θά στό διηγήσω, έκανε ό Γκριφι. Τώρα θάγαινω άπό τί φυσική. Πέντε μήνες φυλακή. Τήν έξη ύπολογίσεις τήν ποιήν μου... πρόσρε. Μέ άποφυλακισμένο, άν καί τούς είχα προκαλέσει. Γιατί καί μέσα να μ' άφηναν, μέ νομίσαις πως θα μ' έννοιαζε τίποτε. Μέσα ή έξω, τώρα πιά, φυλακή είναι. Εται είπα στούς δικαστές: «Κόντε μέ ά τι θέλετε, καταδικάστε μέ, άθώωστέ με, γιά μέσα είναι τό ίδιο. Πονά γι' αυτό πού έχω κάνει, άλλά κελί τήν τρομερή στιγμή δέ γνώριζα μήτε μπορούσα να κάνω άλλά. Όποιος δέ φταίει, άποιος δέν έχει καί γιά να μετανοήσει, είναι άνθρωπος πάντα, κι άν έσας μέ θάλασε στίς άλυσίδες, έγώ θα είμαι έλευθερος από τίποτα πάντα. Γιά τό έξω τώρα, δέ μ' ένδιαφέρει πούσας». Καί δέ θέλησα να πω τίποτα άλλά, ούτε δικαιολογίες έφασα ούτε δικηγόρο. Όλη ή πόλη, θέβαι, ήξερε καί πως μέ έγώ ήμουνα ή προσωποποίηση τίς ένγκράτιας καί τίς έντιμότητας, είχα κάνει γι' αυτή ήν ένα σωρό χρέη κι άναγκάστηκα να παραιτηθώ. Καί μετά... ω μετά! Μπορείς να μού πεις πως μία γυναικα πού έχει κοστίζει τόσο σ' έναν άντρα, μπορεί να τού κάνει τέτοιο καιό σάν κι αυτό πού μου έκανε αυτή; Κακούρησι! Έξερεις, έ; Μ' αυτά τό χέριο. Στ' όρκιζόμην πως δέν ήθελα να τί σκάτωσας: ήθελα μόνο να έξρω πως έκανε καί τέτοιο καί τί ρωτούσα τραντάζοντάς τίς καθώς τήν είχα άρπαιξε από τό λαίμω... Εοφρία πολύ... Εκείνος είχε ήδη πηδήσει από τό παράθυρο μέσα στόν κήπο... Ο πρώην άρραβωνιαστικός τίς... Ναι, τόν είχε πρώτα άπαθήσει, όπως λένε, μέ μένα, μέ τό σωμαθητικώδη δωματιακούλη. Καί κοίτα, Βαλντόζι. Εάν αυτός ό θλάκος δέν είχε άπομυκρυνθεί γιά ένα χρόνο από τί Ποτεντζά βίνοντας σέ μένα τήν άνση να έρωτεύω, γιά τήν καστροφή μου, τί Μαργαρίτα, αυτή τήν ώρα, αυτοί οι δύο θα ήταν καλά άμφιβολία άντρώπων καί πισθών κι εύτυχισμένοι. Ναι. Τούς ήξερα καί άτούς τούς δύο. Ήταν καμανένος ό ένας γιά τόν άλλο. Μπορώ κάλλιστα να φανταστώ τί ζωή πού δά έκαναν μαζί. Τή φανταζόμην κανονικά. Μπορώ να τούς φανταζόμην ζωτανούς καί τούς δύο στόν έσάτο θέλω, έκει πάλι, στην Ποτεντζά, στό σπή τους... Γνωρίζω άκόμη καί τό σπή πού δά κατοικούσαν άμέσως μετά τό γάμο. Δέν έχω παρό να ύποθέσω πως ή Μαργαρίτα είναι ζωητή καί γιά τό θάλω σέ διάφορες φώσεις τίς ζωής, όπως τσές φορές, σκεφώ μία, τήν έχω δει. Κλείνω τό μάτι καί τί θάλω σέ τό δωματίο μέ τό παράθυρο άλδοναχόν στην όψη, να τραγουδά μέ κελί τή φωνίτας, όλο τριλιές καί τρέμωλα. Πώς τραγουδούσι! Κρατούσε έτσι τό χεράκι τίς σταυρωμένα πάντα στό έσάτο τίς κεφαλές. «Καλημέρα σου, εύτυχισμένη γυναικα». Παιδιά δά δέ είχαν, έξερεις. Η Μαργαρίτα δέν μπορούσε να κάνει παιδιά. Βλέπεις; Εάν ύπάρχει τέλμα, ή δική μου τέλμα είναι αυτή, μπορεί να θέλμα τί δά μπορούσε να έχει γίνει άν έκείνο πού συνέθε δέ άχτε συμβεί. Τό θέλμα, τό ζω έγώ μόνο. Τό εόν τέλμα, τό εόν, καταλαβαίνεις; Σώπασε γιά κήπουσα. Μετά φώναξε μέ τσιό άπελπισία πού ό Βαλντόζι γύρισε να τόν κοιτάξει, πιστεύοντας πως κλαίει.

—Καί εόν μέ είχαν στείλει στην Ούντινε. Η γριούλα δέν επανάβλεπε αυτή τί φορά. «Τό πεπρωμένο!» Αλλά τό εόν τό είπε άπογύνα μέσα στην καρδιά τίς. Τόσο είναι θέβαι άντί, πού κούνησε τό κεφάλι τίς μέ πικρά, άναστέναξε σιγανό, μέ τό μάτι πάντα στην γή, κουνώντας, κάτω άπό τό σσγόνι άνα έκείνα τό άσμη άσπαγκία τίς φωνίτας, άπό τίς καρδέλες πού ήταν άμσιες μ' αυτές στά νεκρικά στεφάνια.

ΕΥΓΕΙ ή έρχεται;» άναρωτήθηκε ό Βαλντόζι καθώς άκούσε τό σφύριγμα τού τρένου, κοιτάζοντας από ένα τραπέζι καί το καφενέιο στην πλατεία Τέρμινε τό κτήριο τού σιδηροδρομικού σταθμού.

Είχε άρπαξει από τό σφύριγμα τού τρένου όπως θ' άρπαζόταν καί από τό ύπόκωφο καί συνεχές σφύριγμα πού κάνουν οι γλύμποι τού ηλεκτρικού, άς πούμε, προκειμένου ν' άποτραβήξει τό μάτι του από ένα θαμνά πού καθόταν στό διπλανό τροπέζι καί τόν κοιτάζε μέ έξοργιστική άκνησία.

Κάποια στιγμή τό κατάφερε. Βρέθηκε μέ τί φαντασία του στό έσωτερικό τού σταθμού, όπου ή θαμνή λάμψη τού ηλεκτρικού έρχόταν σέ αντίθεση μέ τό γεμάτο ίσκιους καί μελαγχολικά ήληρό κενό, γύρω άπό τό φως τού τερσάσιου κατακαπνισμένου φανορίου. Κι άρχισε να συλλαγίζεται όλες τίς σκούρες τού ταξιδιώτη, είτε φύγει είτε έρχεται. Χωρίς να τό καταλάβει όμως, τό μάτι του έπέπετε πάλι πάνω σέ κείνο τό θαμνά τού διπλανού τραπέζιου.

Ήταν ένας άντρας γύρω στά σσρνάντα, τυμμένος από μούρα, μέ μαλλιά καί γένια κοκκινωπά καί κρύβια, τό πρόσωπο κλωμώ καί τό μάτι άνάμεσα στό πράσινο καί στό σπαχί. Θάλα καί βουλιμάνον στίς κόγχες. Στά πλάι του καθόταν μία γριούλα μισοκοκκινωμένη, πού ή γαλήνη τίς έπαίρει έναν άέρα πολύ παρόενο από τό «νεαλό τίς φόρεμα, γαρνιρισμένα προσεχτικά μέ μία κορδελάτσα ζήν ζήν, κι ένα τριμμένο καπελάκι πάνω στό μαλλιά τίς πού ήταν σάν τό λινάρι. Αυτό τό κοπέλο είχε καί μάτι μούρες καρδέλες πού τέλειωναν στην όκηρ σέ μία φράντζα από άσμη άσπαγκάκι, κι ήταν σάν τίς καρδέλες πού θάζουν καί νεκρικά στεφάνια. Είχε δερμένες τίς άκρες τούς κόττω άπό τό πηγούνι τίς σούς καί ώπες, ένα κουδούρι.

Ό Βαλντόζι άποτράβηξε άμέσως τό θέλμα άπό αυτόν τόν άνθρωπο, άλλά τούτη τί φορά τόν είχε πιάσει προαγματική άπελπισία, τέτοια πού δέν έκανε να σπρωγνυθεί άνθρωπα στην παρέκκλα καί να ξερωσάσει δύναμη μέ τί μύτη. Τή ήθελε τελικά αυτός ό άγνωστος; Γιατί τόν κοιτάσσε μ' αυτό τόν τρόπο; Γύρισε θέλησε να τόν κοιτάξει καί αυτός προσπαθώντας να τόν κάνει να χαμηλώσει τό μάτι.

—Ό Βαλντόζι, ψιθύρισε τότε ά άλλος σχεδόν από μέσα του, κουνώντας τό κεφάλι καί χωρίς να παίζει καν τό μάτι.

Ό Βαλντόζι άνοίγοντας τό θάλαρα καί έσκιψε λίγο μπροστά γιά να κοιτάξει καλύτερα τό πρόσωπο έκείνου πού ψιθύρισε τό όνομά του. Η μήπως λάθρασε; Κι όμως, εκείνη ή φωνή...

Ό άγνωστος χαμογέλασε μέ νόημα κι επανέλαθε:

—Βαλντόζι, έτσι δέν είναι;

—Μαι, έτσι ό Βαλντόζι άμχαντος, δοκιμάζοντας να χαμογελάσει. Μά έγώ... συγγνώμη... έσας...

—«Εμεις;» Εγώ είμαι ό Γκριφι.

—Γκριφι; Α... έκανε ό Βαλντόζι συγχυσμένος καί υπερδευτική άκόμη πιά πολύ ψάχνοντας στην μνήμη του μία μορφή πού να τού θυμίζει έκείνο τ' όνομα.

—Λάο Γκριφι, δέκατο τρίτο σόναγμα πεζικού, Ποντιέντα.

—Γκριφι, έσύ! Φώναζε έφανικά ό Βαλντόζι χαμένος: Εσύ... έτσι;

Ό Γκριφι άνούδωσε τίς κραυγές τού έκπληκτου φίλου μέ κουνήματα μελαγχολικά τού κεφαλιού, καί κάθε κοινότητα ήταν έτσι, σαν ένα νύμφη καί ένας χαιρετισμός δακρυβρεχτός στίς θύμιας τού καλού φευγάτου καιρού.

—Ακριβώς έγώ... έτσι... άνώμιστος. Αυτό δέ θές να πεις;

—Οχι, δέ λέω, άλλά φανταζόμουν...

—Λέγε, λέγε, πως μέ φανταζόσουν; τόν δέκομε άμέσως ό Γκριφι. Κι άμέσως, σπρωγμένος από μία παρόενη άγανία, μέ μία κίνηση αϊφινία, τόν πληρώσει άνοίγοντας συνέχεια ξανά καί ξανά τό θάλαρα καί κρατώντας τόν χέριο σάν γιά να ξεσπώσει τίς μανία... Μέ φανταζόσουν, έ; Βέβαια... Λέγε, πως;

—Πού να έξρω; έκανε ό Βαλντόζι. Στή Ρώμη έχεις έγκατασθεί;

—Οχι. Πές μου πως μέ φανταζόσουν, σέ παρακαλώ, έπένεμε ό Γκριφι ζωηρά. Σέ παρακαλώ.

—Μά... άκόμη άδύναμικό... κάπως έτσι, είπε ό Βαλντόζι σγκνώντας τούς ώμους. Λογικό, τό λιγότερο. Θυμάσαι; Ά, έκείνο τό «πρηγδόσασ». Τό θυμάσαι τό πρηγδόσά τού λοχία;

—Ναι, ναι, άπάντησε ό Λάο Γκριφι σχεδόν κλάινοντας. Πρηγδόσν. Ε... άλλος πάλι αυτός!

—Ποιάς έπεί τί να κάνει κι αυτός.

—Ποιάς έξερει, επανέλαθε ό άλλος μέ έπίσημη καί σκεπτική αούστηρότητα, γουλιώνοντας τό μάτι.

—Εγώ σέ νόμισα στην Ούντινε, άρχισε ό Βαλντόζι γιά ν' άλλάξει κουβέντα. Αλλά ό Γκριφι άναστέναξε άσημνήτως, χαμένος:

—Πρηγδόσν... Επειτα κινήθηκε έφανικά καί ρώτησε: Κι έσύ; Κι έσύ άπολυμένος, έτσι δέν είναι; Τι συνέβη;

—Τίποτα σέ μένα, άπάντησε ό Βαλντόζι. Τέλειωσα στην Ρώμη τήν ύπηρεσία

Τό ξένο διήγημα

ΕΑΝ

Τού Λουίτζι Πιραντέλο

μου. —Α... θέβαι, έσύ ήσουν από σχολή... Θυμάμαι πολύ καλά. Μή νομίζεις... θυμάμαι. Θυμάμαι.

Η αούλητη έσθασε. Ό Γκριφι κοιτάζε τί γριούλα πού καθόταν δίπλα του μισοκοκκινωμένη.

—Η μάνα μου... είπε δειχνόντάς τη μέ έκφραση βαθιάς θλίψης καί στή φωνή καί στή χειρονόμια.

Ό Βαλντόζι, χωρίς να έξερει γιατί, άναστέναξε.

—Καμιάτι ή κειμενούλα.

Ό Γκριφι θύμιασε: γιά ίδια ή μάνα του σιωπηλά.

Οι πρώτες δοκιμαίες μέ κοινωνίας τυφλών μουσικών σάν να έξηνησαν τόν Γκριφι πού στράφηκε πρός τόν Βαλντόζι.

—Στήν Ούντινε, λοιπόν. Θυμάσαι; Εγώ είχα ζητήσει να μέ γράφουν ή στό σόναγμα τίς Ούντινε διότι ύπολόγιζε σέ καμιά άδεια μνηνία, να περάσω τό σόναρα χωρίς να λιποτακτώ γιά να έπισκεφτώ λιγάκι τήν Αυστρία, τίς Βιέννη... λένε πως είναι πολύ άωρο, λίγο τίς Γερμανία... ή πάλι στό σόναγμα τίς Μολόδνια πού δά επισκεφθεί τήν κεντρική Ιταλία. Φωανεντία, Ρώμη... Στή χειρότερη περίπτωση, ύπάψη, στή χειρότερη περίπτωση, μ' μείνω στην Ποτεντζά. Εντάδες, ή κυβέρνηση μέ άφησε στην Ποτεντζά. Καταλαβαίνεις. Στήν Ποτεντζά, στην Ποτεντζά. Οικονομίες, οικονομίες. Καί καταστρέφει, σκατώνει έτσι ένα φτωχό άνθρωπο.

Καί προφερε αυτό τό τελευταία λόγια μέ φωνή τόσο αλλαγμένη καί φλογερή, μέ χειρονόμους τόσο έντονες, πού πολλοί θαμνένες από τό γύρω τραπέζια γύρισαν σιωπηλά να δούν ποιος είναι αυτός πού κάνει έτσι.

Η μάνα έξηνησε μ' ένα τινάγμα καί ταχτοποιώντας διαστακά τό μεγάλο κόμπο κάτω άπό τό σσγόνι τίς, είπε:

—Λάο, Λάο, σέ παρακαλώ να σ' αλός;

Ό Βαλντόζι τόν παρατηρούσε παραλαλόμενος καί έκπληκτος, μήν έξόντας τί τό κάνει.

—Ελα, έλα, Βαλντόζι, ξανάρχος ό Γκριφι ρίχνοντας θάλμαστα στόν κόσμο πού τόν κοιτούσε. Ελα, σήκη, μητέρα. Θέλω να σ' άπο διηγήσω κάτι. Θά πληρώσεις έσύ ή έγώ; Ασε, θά πληρώσω έγώ.

Ό Βαλντόζι προσοιθεί να διαμαρτυρηθεί, άλλά ό Γκριφι έπένεμε να πληρώσει αυτός. Σηκώθηκαν καί κατευθύνθηκαν πρός τήν πλατεία Ανεξέρτη-σας.

—Στή Βιέννη, άρχισε ό Γκριφι μόλις άπομακρυνθήκαν από τό καφενείο, είναι σάν να χω μένω πραγματικά. Ναι... Διάδασα όδηγους, περιγραφές, ζήτησε πληροφορίες, διεκρινίσεις άπό τούς ταξιδιώτες πού πηγαιόν έκεί, είδα φωτογραφίες, πανοράμια, τό πάντα, μπορώ άλλαξά να μάλω πολύ καλά, σχεδόν σάν «είδημων», όπως λένε. Καί τό ίδιο γιά έσας, γιά όσες τίς πόλεις τίς Γερμανίας, περνώντας καί τό σόναρα, σέ κείνο τό γύρω τού έσας μνηός πού θα έκανα. Ναι... γιά τήν Ούντινε μετά, δέ σού λέω τίποτα. Πήγα κι έκει κατευθείαν. Θέλησα πού πώ γιά τρεις μέρες κι είδα τό πάντα, όλο τό έξέταση. Προσάβησα δά ζωω τρεις μέρες τίς ζωή πού θα μπορούσα να ζωω, άν ή κυβέρνηση, ή κακούρησα, δέ μ' άφηνε στην Ποτεντζά. Τό ίδιο έκανα καί τήν Μολόδνια. Κι έσύ δέν έξερεις τί πεί να πεί να ζήσι τίς ζωή πού θα μπορούσε να ζήσις άν ένα άνεξέρτητο γεγονός, καί άποδρόχηση σιωπήσει, δέ σ' είχε βγάλει άπό τό δρόμο σου, λυγίζοντας τήν ίδια σου τήν ύπαρξη... όπως έγινε μέ μένα,

καταλαβαίνεις; Μέ μένα.

—Τό πεπρωμένο! άναστέναξε σ' αυτό τό σημείο ή γριά μέ χαμηλωμένα μάτια.

—Τό πεπρωμένο γύρισε ό γιάς τίς μέ όρη. Λές πάντα σούτη τί λέξη πού μου δίνει στό νεύρα, μητέρα, καί τό έξερεις. Νά λέγες τούλτσοναν άπρόδλεπτο γεγονός, κακοτυχία. Τέλος πάντων... Κι ή πράνοια; Σέ τί έξημητηρε; Είναι κανείς πάντα έκτεθειμένος στην διακυβία τίς μοίρας. Αλλά γιά κοίτα, Βαλντόζι, από τί έκροτάσι ή μοίρα τού ανθρώπου. Ίσως δέ θα μπορούσε να μέ καταλάβεις σού έσύ. Φαντάσου έναν άντρα, περ' είπειν, πού ύποχρεωμένος να ζει άλυσσοδεμένος μέ μία άλλη ύπαρξη γιά τήν όπια τρέφει ένα μισός δαθό πού άναθερναίνεται κάθε λεπτό από τούς πιά μικρούς συλλαλογισμούς... σκεφού λοιπόν ένα ώριο πρωλ, ενώ παίρνει τό πρυνά τω, αυτός έδώ κι αυτή έκει, κουνετιάδοντας, έκείνη τού διηγείται πως όταν ήταν μικρή, ό πατέρας τίς ήταν έτοιμος να φύγει γιά τήν Αμερική, άς πούμε, μ' όλη τήν οίκονγένεια τίς πάντα... ή πως παρολίγο να μείνει τυφλή γιάτί θέλησε να χώσει στή μύτη τίς καί χημικά μείγματα τού πατέρα τίς. Λοιπόν, αυτός πού ύποφέρει τήν κόλαση γι' σούτη τήν ύπαρξη μπορεί να κάνει τό συλλογισμό πως άν τό ένα ή τό άλλο γεγονός (καί τό δύο πισθόν) είχαν συμβεί, ή ζωή τού δέ θα 'ταν σούτη πού είναι, καλύτερη ή χειρότερη. Δέ μάς ένδιαφέρει έτούτη τί στιγμή. Αυτός -θα άναμυνόσας μέσα τού: «Αχ, να χ'ε γίνει καί τέτοιο καί 'σους τυφλή, άγαπητή μου, κι έγώ δέ θα μουν σούζυος σού αϊγουρα». Καί θα φανταζόταν άκόμη, σμυμνώντας τή, τί ζωή τίς σάν τυφλής καί τί δική του σάν έργένη ή τί ζωή τού μέ μία άλλη γυναικα, όποιαδήποτε.

—Ε, μά γιουστό σού λέω όλο είναι πεπρωμένο, είπε άκόμη μία φορά, σίγουρη καί άταράχη, ή γριούλα μέ χαμηλωμένα μάτια, βαδίζοντας μέ θήμα θαρύ.

—Μου δίνεις στό νεύρα, σούρλασε αυτή τί φορά στην έρημη πλατεία ό Γκριφι. Όλα όσα συνέβησαν έπρεπε λοιπόν να συμβούν έτσι μοιραία; Λάθος! Μπορούσας να μ' συμβουλίον έσύ... Εγώ είναι πού γάγοναι έγώ... σ' αυτό τό εόν. Μά μάγοι, μά θρωμύμια πού σέ ταίρια, μά κίνηση πού έσύ κάνεις γιά να τί δώξεις, μπορώ μετά από έξι, δέκα, δεκαπέντε χρόνια να γίνουσαι αϊτία ποιάς έξερει ποιάς καταστροφής. Δέν ύπερβάλλω, δέν ύπερβάλλω. Είναι θέβαι πού έμεις ζούμε... κοίτα, έξηγούμαι, κατά προσέγγιση δύσνεις δατάβητες, άνυπολόγιστες... να μού τόν έπιτρέψας σέ αυτό τό συλλογισμό, δρούν μόνες τούς όλες ούτε οι δύσνεις, άναπτύσσοντας, κατά προσέγγιση πάντα, καί σούς φτιχόνους ένα δίκτυ, μία παγίδα, πού εσύ δέν μπορείς να διοκρίνεις άλλά στό τέλος σέ τυλίγει, σέ σφίγγει. Καί λοιπόν τότε θρίσκασα πιασμένος μέσα, χωρίς να έξερεις να έξηγήσεις πως καί γι' αϊτι. Εται είναι. Οι τόμήρες μέ τις ήμεις, οι έπιθώμεις οι άμέσως, σού έπιβάλλονται, είναι άναυελα, ή ίδια ή φύση τού σόναρα, όλες τού οι αϊοθήςτες, τόν κατακυλίουν ταυτόχρονα καί κατακυλί-κά, έτσι πού δέν μπορεί να τούς άναστηθεί. Καί δέν σκεφτείσαι τίς ήμεις καί τούς διάφορους καμηνούς πού μπορεί να πέρουν, ούτε ή φαντασία πού μπορεί να σκαλίζει σούτους τούς καμηνούς καί τίς ήμεις μέ δύναμη καί ασφάνεια. Είναι άδύνατα οι δούλες φρένα στην τάση πού έχει να μίν άντιστέκεται στην ικανοποίηση τών έπιθώμιας καί να μίν άποδώνοντας τίς ήφονες. Εάν καμιά φορά ό καλός θεός τόν κάνει να σννεδητώσας τούς άμσους κινδύνους, ούτε κι αυτό άποτέλει έμψόδο ένάντια στίς έπιθώμεις. Είμαστε άδίκες ύπάρχεις. Τώρα εσύ δά ρωτάς; Γιατί οι έμπεριες τών μέν δέν παρενομιματίζον τούς δέ. Αυτοί δέν έξημηρετουν σέ τίποτα. Κοθένος μπορεί ν' όκεφτεί πως οι έμπεριες